

"אגורה באהלה עולמים"

(תהילים ס"א)

בהעלותך – תשפ"ב

יסוד בחינוך הילדים

פירוש נוסף- נשמות ישראל שביחס לנשמת ישראל הנוהגת בדרך הישר, הם נקראים גרים. שמתנהגים בחוקות הגוים ועלינו להחזיר אותם.

אומר **אור החיים הקדוש** (ויקרא, כה, לט): על אדם שקנה עבד- "עד שנת היובל הוא גבול הגאולה כידוע יעבוד עמך, ומודיע ה' כי סוף סוף יצא מעמו דכתיב ויצא מעמך, הוא ובניו. פירוש: הניצוצים המתבררים באמצעות היותם עמו והוא סוד הגלות, שאם לא כן, למה לא ייסרם ה' בשבט מוסר שם בארצם ובנחלתם? (מדוע לפזר את ישראל בעולם? ניתן לייסר אותם בארץ). אלא אחד מהטעמים הוא כדי שיבררו הניצוצות של הקדושה מבין הארצות, כי כל מקום ומקום שימצאון שם ישראל באמצעות היסורין והתורה והמצות, הניצוצות מתבררים מעצמם. ואם תאמר אם כן, אם לא היו ישראל חוטאים וגולים מי היה מברר המתבררים עתה בתפוצת ישראל? דע, כי אם לא היו ישראל חוטאים, היה להם כח לברר ניצוצות הקדושות במקום שהם, מכל המקומות אשר באו שם. מה שאין כן אחר חטאם, דחלש כחם ולואי שתשיג ידם במקום עצמו אשר שם הניצוצות".

אם כן, נבין מה המחלוקת בין משה ליתרו. יתרו טען שהוא רוצה לחזור לארצו, הוא מבין שיש לו עבודה רבה במדין ובזכות מעמדו יתכן ויצליח לפעול שם. אמר לו משה, אתה סבור כי אתה מרבה בכבוד המקום, אבל אין אתה אלא ממעט בכבודו. שאם יראו אותך הולך עימנו, יגידו אדם במעלה כזו עזב הכל, וודאי יש אמת בדבר וכמה גרים ועבדים אתה עתיד להכניס תחת כנפי השכינה בדרך זו, יותר מאשר אם תחזור לפעול במדין.

בפסוק כתוב שאמר משה ליתרו "נסעים אֲנִי וְאֵתְּנִי אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' הֲנִיחָה אֶתְּךָ לָקֵץ". מפרש רש"י: מיד עד ג' ימים אנו נכנסין לארץ. שבמסע זה הראשון, נסעו ע"מ להכנס לארץ ישראל. אלא, שחטאו במתאוננים ומפני מה שתף משה עצמו עמהם? שעדיין לא נגורה גורה עלינו וכסבור שהוא נכנס לא"י.

הגמרא בערכין (לב): שואלת על הפסוק: "וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקָּהָל הַשְּׂבִיִּים מִן הַשְּׂבִי סִפּוֹת וַיֵּשְׁבוּ בַסִּפּוֹת כִּי לֹא עָשׂוּ מִימֵי יְשׁוּעַ בֶּן נּוּן כִּן כְּגִי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וְנִתְּהִי שְׂמִיחָה גְדוֹלָה מְאֹד" (נחמיה, ח, יז). "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא? כי לא מסתבר שבני ישראל לא עשו סוכות במשך כל אותן השנים בבית ראשון. אלא, שביקש עזרא רחמים והתפלל על יצר של ע"ז וביטל אותו והגנה זכות תפילתו עליהם כמו סוכה. והקפיד שם הכתוב על יהושע, על שלא עשה כן בימיו. ומהיכן לומדים הקפדה זו? שכתוב בכל מקום 'יהושע' וכאן בפסוק כתוב 'כי לא עשו כן מימי ישוע בן נון' והחסירו אות ה' משמו. משה המנהיג הראשון לא ביקש רחמים לבטל את היצר מפני שלא היתה לו זכות של א"י, שהרי עדיין לא נכנסו אליה. אבל יהושע, שהייתה לו זכות של ארץ ישראל מדוע לא ביקש רחמים לבטל היצר? עליו יש תביעה.

מכאן שאם היה משה נכנס לארץ היה מייד מבטל את היצר של ע"ז ובונה את ביהמ"ק ולא הייתה גלות לישראל. אם כן, במצב כזה חוזרת השאלה, כיצד יבררו את הניצוצות בעולם? זה שאמר משה, 'נסעים אנו אל המקום' שכלל עצמו עמהם כיוון שעדיין לא נגזר עליו שלא יכנס לארץ והוא מבין שהוא נכנס, בונה את ביהמ"ק ואין גלות ונמצא שהארץ היא אבן שואבת וממנה מתבצעים כל הבידורים הנצרכים בעולם, ללא צורך להתפזר בעולם. משה אומר ליתרו לבוא אל 'המקום' בית המקדש. משה טוען לפני יתרו שיש לו טעות בידו אם הוא חושב שיפעל טוב יותר במדין, שהרי בארץ ישראל ניתן לפעול על כל העולם ובכל זאת יתרו עוזב את משה.

בפרשתנו, משה מבקש מיתרו חותנו שימשיך ללכת עם ישראל ויתרו מסרב. "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַבֵּב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי (שם נוסף ליתרו) חֲתָן מֹשֶׁה לְסָעִים אֲנִי וְאֵתְּנִי אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' הֲנִיחָה אֶתְּךָ לָקֵץ אֶתְּנִי וְהִטְבְּנִי לָךְ כִּי הֲנִי דָבָר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָיךְ כִּי אִם אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלְדֹתַי אֵלָיךְ. וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אֶתְּנִי כִּי עַל כֵּן יִדְעֶתָ חֲנֻתִי בְּמִדְבַר הַיִּתִּיתְּ לָנוּ לְעֵינֵינוּ. וְהִנֵּה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהִנֵּה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב הֲנִיחָה עִמָּנוּ וְהִטְבְּנִי לָךְ". משה מבטיח ליתרו שכפי שהשם יטיב עם ישראל כך יטיב עימו.

במפרשים יש מחלוקת יסודית על מה שארע עם יתרו.

הרמב"ן (במדבר, י, כט) אומר: "יהנה משה חילה פניו ללכת עמהם ואמר לו, סתם והטבנו לך והוא חשב שיתנו לו מן השלל (שלל המלחמות) כסף וזהב ובגדים וצאן ובקר ולא תהיה לו נחלה בתוכם ועל כן לא היה חפץ וענה (יתרו) כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך, כי שם לי נחלה ונכסים וכבוד (הוא אינו צריך יתרומות!). אז אמר לו משה, אל נא תעזב אתנו כי מדעתך המדבר תהיה לנו לעיניים בכבוש הארצות ותורנו הדרך אשר נעלה בה ומכל הטוב ההוא אשר ייטיב ה' לנו נטיב לך, רמוז לתת לו אחוזה בארץ טובה, בשכרו על טרחו ועזרתו אשר יעזרם בכבוש הארץ. ועל דעתו (דעת הרמב"ן) כי נתרצה אליו (הסכים יתרו) בזה ועשה כן כאשר הזכרתי שם וכך אמרו בירושלמי 'בני קיני חותן משה מביאין וקורין' (בפרשת ביכורים מובא שרק מי שיש לו קרקע מביא ביכורים ומשמע שהייתה ליתרו נחלה), דכתיב לכה אתנו והטבנו לך".

הספורנו חולק על הרמב"ן ואומר: "אל נא תעזוב אותנו" ילכו בניך לפחות עמנו. ואם יעזובו גם בניך, תחללו את ה' בעיני האומות. שיאמרו אילו ראה יתרו בהם ענין אלהי באמת, לא היה עוזב אותם הוא ובניו. ובהם הסכים משה ויתרו ובניו, כי אמנם יתרו חזר אל ארצו כאמרו, וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו. ובניו הלכו עם ישראל בלי ספק, כמו שהעיד בספר שופטים באמרו, ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה".

נמצא, שעפ"י דעת הרמב"ן, יתרו נכנס לארץ ישראל יחד עם בני ישראל ואילו עפ"י הספורנו, רק בניו של יתרו נכנסו לארץ עם ישראל ואילו יתרו עצמו חזר למדין.

עלינו להבין, כיצד יתכן ע"פ דעת הספורנו, שמשה אומר ליתרו ללכת עמהם ויתרו חולק על משה? אנו נמצאים בשלב ששמו של משה כבר התפרסם בעולם, לאחר יציאת מצרים ומתן תורה. יתרו וודאי שומע על כל הניסים והנפלאות שאירעו עם משה ובכל זאת לא מוכן לשמוע לו.

ועוד קשה שאומר הילקוט שמעוני: "וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אֶתְּנִי אֶתְּנִי אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' הֲנִיחָה אֶתְּךָ לָקֵץ אֶתְּנִי וְהִטְבְּנִי לָךְ". אלא לשון בקשה; א"ל: אם אין אתה מקבל עליך - גוזר אני גזירה עליך". מכאן שעל אף שגזר משה גזירה, יתרו מחליט שלא לשמוע בקול משה ולחזור למדין. ננסה להבין מדוע מתעקש יתרו ללכת חרף דבריו של משה.

כתב **האר"י הקדוש**, שכל תפקידם של ישראל במשך הגלויות הוא ברור ניצוצות מחטא אדם הראשון. לאחר שחטא האדם התפזרו ניצוצות קדושה בעולם ועל עם ישראל ללקט אותם. כיצד עושים זאת? ע"י כך, שישראל לומדים תורה ומקיימים מצוות בכל מקום בעולם בו הם נמצאים. כך מובא גם במסכת פסחים שכל גלות שיצאו אליה ישראל היא בכדי לאסוף נשמות גרים. מי הם הגרים? עפ"י הפשט- זהו גוי שיש לו שורש נשמה בישראל ומחזירים אותו למקומו.

ניתן לצפות בשיעור המלא בערוץ של הרב דוד לוי ביוטיוב

אולי ניתן להגיד שהרגיש יתרו שישראל אחרי חטא העגל ואלמלא חטאו היה זה אחרת, הרי ללא החטא היה לישראל חירות ממלאך המוות. ליתרו יש ספק אם יזכו ישראל להיכנס עם משה לבנות את ביהמ"ק. יתרו מבין שישראל חוטאים במתאווננים ובמרגלים ומעדיף לחזור לארצו ולנצל את מעמדו בכדי להשפיע ובסוף ימיו נכנס יתרו לארץ.

עוד אנו רואים בפרשה, שמופיעות שתי אותיות נ' הפוכות וידוע כי הדבר בא להפריד בין פורענות לפרוענות. טענו ישראל מי יאכילנו בשר, אומר רש"י: "וכי לא היה להם בשר? והלא כבר נאמר 'וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו'." ואם תאמר אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר 'ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'. אלא, שמבקשים עלילה". ויתכן ומבין יתרו והרגיש שלפני החטא ולאחריו אין מעלתם שווה. מכן נבין כמה על האדם להתאמץ לשמור עצמו שלא יחטא שלא יאבד ממעלתו.

עם ישראל ממשיך להתלונן על המן ואומרת התורה ו'יִשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בְּכֹה לְמִשְׁפַּחְתִּי אֵיךְ לָפַתַח אֶהְיֶה וְיַחַר אֵף יְהוָה מֵאֵד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה אֶת בְּרַעֲיָהּ. מַה כּוֹנֵנֶת הַפְּסוֹק וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רַע? הַקְּב"ה כִּבְרָה אֹמֵר שֶׁהוּא כּוֹעֵס וְכִי הוּא זָקוֹק לְחִיזוֹק מִמֶּשָׁה? וְעוֹד, תְּמִיד מִצְאֵנוּ שֶׁמֶשָׁה מַחֲפֵשׂ זָכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶׁר הַקְּב"ה כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם, כְּפִי שֶׁאִמְרָה 'מַחֲנֵי נָא מִסַּפְרְךָ', אִם כֵּן מְדוּעַ כֵּן מֹשֶׁה מִסְכִּים עִם הַקְּב"ה וְנִרְאָה כְּאִילוֹ מוֹסִיף שֶׁמֶן לְמַדוּרָה?

מפרש **התנחומא** שכאשר חטאו ישראל, קבע משה את מושבו מחוץ למחנה ואמר כיוון שבלבו של השם עליהם, אני פורש מאיתם. יושב אל המחנה- אמר לו (הקב"ה למשה): לא אמרתי לך כשאהיה אני בכעס עליהם, אתה הוי ברצון (בפיסוס). וכשאתה בכעס, אני ברצון. ועכשיו אני ואתה עליהם בכעס, לא יהיו שני פנים עליהם בכעס. לכך נאמר: ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. חזר אצלן ושב אל המחנה. אל תהי קורא ושב, אלא ושוב אל המחנה. ואם לאו, ומשרתו יהושע בן נון, הרי יהושע בן נון משרת תחתיך". השם מזהיר את משה ואומר לו, או שאתה מראה להם פנים וחוזר למחנה או שיהושע יקבל את הנהגת העם.

עוד בפסוק בעניין המתאווננים כתוב " וְיַחַר אֵף יְהוָה מֵאֵד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה בְרַעֲיָהּ. אומר משה לקב"ה אני עכשיו בכעס עליהם ואתה בורא עולם לימדת אותי שאין שני פנים בכעס ואם אני בכעס אתה עליהם ברצון. לכן עכשיו שאני בכעס, חוזר אתה ותשרה שכינתך עליהם. נמצא שמשנה לוקח את הלימוד לטובת בני"י וגם כאן הוא מגן עליהם. כך מצאנו בגמרא בנידה (טז) שאמר רשב"י, ארבעה השם שונאם ואני איני אוהבם. מדוע לא אהב אותם, הרי יכול רשב"י לפטור את כל העולם מהדין? אלא, אמר אם אני איני אוהבם, יחזור השם ויאהב אותם.

מכאן נלמד ייסוד גדול וחשוב לכל הורה כלפי ילדיו ולכל רב כלפי תלמידיו, "אסור שיהיו שני פנים בכעס!" אם האב כועס על הילד, על האמא ללטף ולהיפך. צריך לדאוג להחזיר את הילד לאמצע, חלילה אם יקומו עליו שני ההורים, הוא יחזור אחורה ועלולים לאבדו. כן בבתי הספר, אם המורה והמנהל יכעסו על התלמיד ויטיחו בו, הוא עלול להישבר ולא להכיל את המצב והתוצאות עלולות להיות הרסניות ולכן חייב תמיד אחד להיות ברצון.

בגמרא מסכת שבת (לא) מסופר שהגיעו כמה גרים להתגייר ופנה אחד לשמאי וביקש ממנו, גיירני על מנת שאלמד את כל התורה על רגל אחת ודחה אותו שמאי, הלך הגר להלל וקיבלו. אמר לו הלל, מה ששנוא עליך אל תעשה לחבריך. אמר גר נוסף לשמאי, גיירני על מנת שאהיה כהן גדול. שמאי דחה גם אותו ואילו הלל קיבל אותו ואמר לו יש המון מה ללמוד, הדבר עלול לקחת שבע שנים אתה מוכן? השיב הגר בחיוב. החלו לומדים עד שהגיעו לפסוק 'והזר הקרב יומת'. שאל הגר, על מי נאמר פסוק זה, השיב לו הלל על דוד המלך, שעליו להיזהר שלא להיכנס למקדש. אמר הגר, אם על דוד כך, מה יהיה עלי? לימים הגיעו אותם גרים למקום מסוים ודיבור על כך ששמאי דחה אותם ואילו הלל קיבלם ואמרו ענוותנות של הלל קרבנו לפני השכינה. אומרת הגמרא, לעולם יהיה אדם ענוותן כהלל ולא קפדן כשמאי.

את השוני בין הלל ושמאי ניתן לאר באר בצורה כזו, שראה הלל את הנהגת שמאי שהיה חברותא שלו (הלל ושמאי עצמם חלקו רק בשלושה דברים) והבין שאכן זו שיטה שיכולה לעבוד על הרבה אנשים, זו שיטה שאומרת- אל תציב תנאים לתורה, בדרך זו היה מייקר שמאי את התורה ומראה שחייב להתאמץ עליה ולראיה שכל הגדולים למדו אצלו (ר' אלעזר, ר' עקיבא וכו'). אמר הלל, הרי אין שתי פנים בכעס ובהכרח לקח דרך אחרת עבור מי שלא הצליח להתקרב דרך שמאי ובחר בדרך רכה יותר של ידידות, חום וללא קפדנות. חותמת הגמרא ואומרת שילך אדם בדרך הלל, הענווה ולא כשמאי בקפדנות. משמע שהדרך של הלל היא נכונה יותר וזה נכתב לפני למעלה מאלף ושמונה מאות שנים. אם כן, מה השתנה מאז ועד היום? שהיום צריך שלא תהיה קפדנות כלל, אין יותר שמאל דוחה, יש רק ימין מקרבת.

הקב"ה מלמד אותנו את הלימוד החשוב הזה שאין שתי פנים בכעס, אין מציאות ששני הורים כועסים על הילד. ואם פעם היו ממליצים לתת לילד שתי כפות כבוד וחיוק ביום (לפרגן לו על מעשה טוב), היום הילד זקוק לשני בקבוקי כבוד וחיוק, אחרת עלולים אנו לפגוע לו בחינוך.

שאלו את הרב אדלשטיין (ראש ישיבת פונוביץ) שאלה בנושא חינוך ילדים. מה עושים עם ילד שעזב את הדרך? שמענו שהרב אמר שחייב להתייחס לאותו ילד בכבוד וידידות. אמר הרב אכן כך אמרתי. שאל השואל: אם מבקש הילד לקנות לו בגדים שלא תואמים את הלך הרוח בבית מה לעשות? השיב הרב: וודאי שצריך לקנות לו. השואל: פעמים שמדובר בבגדים שאינם צנועים (לבנות), אולי יש בזה מסייע לדבר עבירה? הרב: ולפני כן, היא לא התלבשה כך? שלא כהלכה. אם כן, תקנה לה. השואל: מה עם לפני עיוור לא תתן מכשול? הרב: זו הדרך היחידה לרפא אותם ולהשיב אותם חזרה- ואין בזה כל עבירה. כפי שאם היה הילד חולה חלילה, היית ניגש לקנות לו תרופה, כך הדבר כאן על מנת שלא יברח הילד מהבית.

כולנו מבינים שאם יש חולי אנו נקנה לילד את התרופה. במקרה זה, החום, החיבוק והכבוד שיקבל זו התרופה עבורו, שהרי אם לא יקבל את החום והחיבוק בבית, הוא יחפש את היחס במקום אחר וכך עלול חלילה להגיע למקומות שקשה לחזור מהם.

נסיים בסיפור אמיתי על יהודי ת"ח מאנגליה שהגיע לארץ בכדי לבקר את ביתו. כאשר עלה למטוס, פגש אותו יהודי את אחד מראשי הישיבות בארץ שהגיע לאיסוף תרומות, ישבו השניים ועסקו כל הדרך בתורה. לאחר הנחיתה ומעבר בביקורת הדרכונים, יצאו השניים מהטרמינל הבת של אותו יהודי אנגלי הגיעה לקבל את פניו בשדה התעופה ומפני שעזבה מעט את הדרך, היתה לבושה בחוסר צניעות מסוים. לרגע עברה לאותו יהודי מחשבה, אולי להתעלם מביתו כיוון שלא נעים לו מראש הישיבה. לבסוף גמל בדעתו להתעלם מראש הישיבה וניגש לחבק את ביתו על אף שהיה הדבר אל מול עיניו של ראש הישיבה. לאחר שלושה ימים, זימן הקב"ה ופגש אותו יהודי את ראש הישיבה. ניגש ראש הישיבה ליהודי בבכי ואמר לו, אם היה לי את האומץ שהיה לך, לא הייתי מאבד הבן שלי, אין לי כל קשר איתו היום.

עלינו לדעת ולהפנים, שאין שתי פנים בכעס! והיום אפילו אחד בכעס לא צריך. יש עלינו חובת שעה לדאוג לילדים שלנו ולשמור עליהם. הדור הזה עומד בפני פיתויים וניסיונות קשים בהרבה ממה שעברנו אנחנו וכן מדורות קודמים ועלינו להיזהר לבל נרחיק אותם לגמרי.

יהי רצון שזוכה לגדל ולחנך את ילדנו בדרך הנכונה ולשמור אותם קרובים.

מוקדש לרפואת איתי רפאל בן מירה, רבקה בת שרה, ישראל מרדכי דוד בן שמעון צבי, משה בן רבקה, רון בן מתילדה, לעילוי נשמת לאה בת רחל, ולהצלחת עם ישראל